

**Міністерство освіти та науки України
Міністерство культури України
Національна хореографічна спілка України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Факультет мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Кафедра хореографії**

МАТЕРІАЛИ

I Міжнародної науково-практичної конференції

**ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА І ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

30 квітня – 1 травня

Київ 2019

УДК 378.011.3-051:792.8

Хореографічна культура і освіта : проблеми та перспективи : Зб. матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції , Київ 30 квітня – 1 травня 2019 р. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова , 2019 – 117 с.

Рекомендовано Вченою радою Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова (протокол № 3 від 20 листопада 2019 р.).

Збірник містить матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Хореографічна культура і освіта: проблеми та перспективи», проведеної кафедрою хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова за підтримки Національної хореографічної спілки України у рамках Міжнародного конкурсу «Веселкова Терпсихора» 30 квітня – 1 травня 2019 р. До збірника увійшли тези учасників конференції.

Редакційно колегія:

**Федоришин
Василь Ілліч**

Декан Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

**Вантух Мирослав
Михайлович**

Герой України, Народний артист України, академік Національної академії мистецтв України, професор, завідувач кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова, голова Національної хореографічної спілки України

**Козинко
Лілія Леонідівна**

Кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова

**Білошкурський
Володимир Степанович**

Заслужений працівник культури України, доцент кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова

**Захарчук
Ольга Євгенівна**

Старший лаборант кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова

3. Marselle Mitchel, Ginot Isabelle. La Dance au XXe siecle / Marselle Mitchel, Ginot Isabelle. – Paris : Bordas, 1995. – 264 p. : ill.

4. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст. : монографія / О. І. Чепалов. – Х. : Харківська держ. академія культури, 2007. – 344 с. : іл.

НІНА УВАРОВА – БЕРЕГІНЯ ПОЛТАВСЬКОГО ТАНЦЮ

Білошкурський В. С. – заслужений працівник культури України, доцент кафедри хореографії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Уварова-Латинська Ніна Миколаївна (дівоче прізвище – Вовк) народилася 20 серпня 1923 року в Полтаві. Мати, Ганна Іванівна Вовк, співала в хорі товариства «Просвіта» (керівники – Ф. Попадич, Є. Біленький). Батько, Микола Семенович Вовк, був актором самодіяльного театру Будинку культури імені С. Кірова. Перші кроки в хореографії Ніна Уварова зробила у 20-х роках у балетній студії під керівництвом Воронцової Станіслави Петрівни цього ж будинку культури. Перший серйозний дебют відбувся в аматорській постановці опери «Запорожець за Дунаєм» – танець арапчат у гаремі Султана.

У часи УНР у Полтаві, при товаристві «Просвіта», існував хорівий колектив, солісткою якого була мати Ніни Миколаївни – Ганна Іванівна. Вона мала оригінальний тембр голосу та знала велику кількість українських народних пісень. Одного разу під час репетиції до них зайшов чоловік у френчі та запитав, що це за гурт людей. Коли керівник відповів, що це хорова група товариства «Просвіта», чоловік помітно пожвавішав, посміхнувся та запитав, які пісні вони співають. Дізнавшись, що основу репертуару складають українські народні, він запитав, а чи знають вони одну (його найулюбленішу) українську старовинну пісню, тільки він не пам'ятає її назву. Його попросили трохи наспівати її – і тільки Ганна Вовк сказала, що дуже добре знає цю пісню. «А що, красуне, може заспіваємо разом?» – запитав несподіваний гість. І полилася пісня. Чоловік мав приємний оксамитовий баритон. Їхні голоси сплелися в чудовий дует. Відспівавши, гість похвалив Ганну, що вона знає таку давню та майже забуту пісню, подякував їй за дует і звернувся до керівника з питанням, які в колективі є проблеми. З'ясувавши та занотувавши в блокнот побажання та потреби хору, гість побажав колективу творчої наснаги, побільше виступів, попрощався і вийшов. Усі присутні були дещо зніяковілі: вони не знали, хто до них заходив, але, дивлячись з якою повагою спілкувався з гостем керівник хору, здогадувались, що це була поважна та не проста людина. «Ганно, ти хоч зрозуміла з ким ти зараз співала?» – посміхаючись, промовив керівник. «Ні». – «Пишайся, ти співала із самим Петлюрою!» Реакція самої Ганни й усіх учасників хору була бурхливою:

у той час ім'я Симона Петлюри в Полтаві згадували з великою повагою та шаную, оскільки вірили, що саме він втілить у життя всі багаторічні мрії та сподівання українців.

1937 року Ніну Вовк направили до Москви на Всесоюзну олімпіаду народного мистецтва, де за виконання танцю «Гопак» отримала премію.

Під час війни жила в евакуації в містечку Наманган Узбекистану. Після визволення Полтавщини повернулася до рідного міста.

З 1944 року почала працювати у вокально-хореографічному ансамблі «Жінхоранс» при обласній філармонії. Керувала ним дружина Василя Верховинця – Євдокія Доля.

Ніна Уварова об'їздила з колективом усю Полтавщину, даючи концерти в напівзруйнованих клубах, шпиталях, військових частинах (зокрема на полтавському аеродромі перед американськими льотчиками).

1946 року Ніна Миколаївна отримала від М. Снігурова, директора Кобеляцького РБК, пропозицію створити в Кобеляках свій танцювальний колектив. Так з'явився ансамбль народного танцю «Барвінок». Ніна Миколаївна Уварова здійснила безліч фольклорно-етнографічних експедицій по Кобеляцькому району. Саме тут розкрився талант хореографа-постановника Н. М. Уварової.

Мандруючи селами та крихитними хутірцями, розпитуючи дідусів і бабусь, як вони танцювали та що співали за своєї юності, Ніна Миколаївна зібрала силу-силенну по-справжньому унікального матеріалу. Якось у селі Перегонівка вона прийшла до бабусі, якій перевалило за сто років. За словами її сина – теж літнього чоловіка (йому виповнилося 80), його мати зібралася помирати: помилася, переодяглася, прочитала молитву та полізла на піч. А тут на поріг Ніна Миколаївна зі своїми танцями. І так запалила розмовою стареньку, що та злізла з печі та у свої сто шість років почала ... танцювати. Але перед цим звеліла погукати скрипаля із сусідньої вулиці, що музикував за її молодості, щоб він підіграв, тоді, мовляв, їй краще танцюватиметься. Довелось йти й по музику, а потім і по двох її подруг... Одне слово, через годину в бабиній хаті не було де і яблуку впасти – і танцювали, і співали, і чарку пили. І саме в цієї бабусі – Євдокії Паньківни Шабельник – їй пощастило записати й танець «Кружало» (с. Перегонівка-Гарбузівка Кобеляцького району).

Неодноразово обласне управління культури направляло Ніну Миколаївну на стажування до Державного академічного ансамблю танцю України під керівництвом П. П. Вірського та до Державного академічного ансамблю танцю СРСР під керівництвом І. О. Мойсеєва.

Також проходила стажування в Ансамблі пісні і танцю Радянської армії імені О. Олександрова. На семінарах майстер-клас давали такі визнані фахівці, як майстер східного танцю Тамара Ханум, балетмейстер Маріїнського театру опери та балету Вів'єн Хорардо, балетмейстер Державного ансамблю танцю Молдови «Жок» В. Курбет і багато інших видатних хореографів.

На одному із всеукраїнських оглядів хореографічного мистецтва головою журі був П. П. Вірський. По закінченні огляду він забажав познайомитися з керівником ансамблю танцю «Барвінок» з Кобеляк. Коли до нього підійшла невеличка на зріст, тендітна жіночка, Павло Павлович сказав: «Я думав, що зараз побачу кремезного літнього чоловіка, а переді мною молода, симпатична жіночка!» Павло Павлович спитав у Ніни Миколаївни, чи є у їхньому репертуарі ще фольклорні танці, і якщо є, то чи можна їх подивитись. Ніна Миколаївна відповіла, що танці є, але на огляд у Київ вони привезли тільки два. Тоді Вірський попросив виконати всі танці з репертуару «Барвінку» в репетиційній формі. Після перегляду Павло Павлович сказав Ніні Миколаївні, що вона на правильній дорозі і щоб ніколи з неї не сходила, щоб розвивала та примножувала свій хореографічний потенціал.

Благословивши її на подальші творчі здобутки, Вірський перед усіма керівниками ансамблів, які брали участь в огляді, поставив її як приклад творчого пошуку та небайдужості до народної хореографії.

27 років свого життя Ніна Миколаївна віддала ансамблю танцю «Барвінок». Разом з ним отримала Золоту медаль на Республіканському огляді художньої самодіяльності. «Барвінок» об'їздив з концертами майже всю Україну, побував у Москві, Кишиневі, гастролював в Угорщині, Болгарії та Німеччині.

1967 року Н. М. Уварова була відзначена званням заслуженого працівника культури України. Є кавалером орденів Миколи Чудотворця та княгині Ольги.

Н. М. Уварова здійснила постановки в Державному академічному ансамблі танцю України під керівництвом П. П. Вірського, Державному академічному українському хорі імені Г. Верьовки, народному хорі «Калина», ансамблі народного танцю «Юність» м. Лубни та Заслуженому самодіяльному ансамблі пісні і танцю «Лтава». По переїзді із Кобеляк у Полтаву створила фольклорно-етнографічний ансамбль «Полтавські рушники».

Практично всі танці та вокально-хореографічні композиції, поставлені Н. М. Уваровою, відтворюють або обряди, або звичаї, або трудові процеси та напряму пов'язані з місцем знаходження того чи іншого населеного пункту, у якому записаний танець.

Наприклад, танець «Кружало» записаний у с. Перегонівка. Він обрядовий: його виконували на весіллі [1, с. 17; 2, с. 3].

«Рогоза» – це відтворення малюнком танцю плетіння кошиків, черевиків та інших виробів з рогози. Цікава історія створення цього танцю. Коли Ніна Миколаївна разом із творчою групою приїхала в с. Городище Чорнухинського району Полтавської області, то того, що її зацікавило, не знайшла, але відвідала сільську артіль, де з рогози плели брилі, рогожі, черевики. Ще й ще раз Н. М. Уварова приходила туди й спостерігала за процесом плетіння, навіть сама дечому навчилася. У її уяві почав вимальовуватися танець, а саму постановку вона побачила уві сні. Пісню вона дописала сама, бо початок почула від артільниць:

*Заплетемо рогозу,
Заграйте музики,
А ми з тої рогози
Сплетем черевики.*

*Приспів:
Черевички з рогозу
Не бояться морозу.
Черевички з лободи
Не бояться води...*

На колодах у с. Василівка Ніна Уварова записала танець «Василечки», який відзначався своєю оригінальністю, виразністю. Побачила вона його випадково: танцювальний ансамбль Кобеляцького районного будинку культури «Барвінок» виїхав з концертом у це село. Люди поволі сходилися до клубу. Першою почала збиратися молодь, але сидіти й чекати було сумно, і тому баяніст ансамблю О. Бутко награвав польку. Усі почали танцювати «трійками» (1 хлопець і 2 дівчини) без певного малюнка, як здавалося на перший погляд, просто так, щоб не стояти. Рухи зацікавили Ніну Миколаївну: танець був побудований увесь на переходах, виконувався під пісню.

У с. Суха Маячка був записаний танець «Коша» про трудовий процес побудови коші для ягнят. Танець «Сито» записано в с. Таранушичі, «Хрест-вибиванець» – с. Тарандинці, а «Краснянська полька» – у с. Красне.

Композиція «Зубок» із с. Чернечий Яр Диканського району. Цікава назва цього номера, а історія ще цікавіша. Молодь після трудового дня завжди збиралася за околицею села, щоб розважитись, поспілкуватись і позалицятись. У селі обов'язково був дідуган, який слідкував, щоб молодь довго не засиджувалась, бо зранку на роботу. Гримаючи в колотуху, він повідомляв, що час розходитись по домівках, але молодь намагалась продовжувати гуляння. На перемовини відряджали хлопця з п'ятаком, який дід «пробував на зуб», і, якщо гроші були справжні, гулянка продовжувалась.

Танець «Чорбівські підківки» с. Чорбівка виконували з набитими на підбори підківками тому, що танцювали цей танець на піддашках (навісах).

«Стукалка» – це вокально-хореографічна композиція, що має свою назву від поведінки скрипаля, який під час гри стояв на лавці та періодично розвертав скрипку іншим боком і в такт музиці вибивав по ній іншим боком смичка.

У наполегливій, напруженій праці Ніна Миколаївна Уварова набула досвіду балетмейстера-постановника, сформувала свій власний почерк. Так проявився талант педагога-організатора, педагога-вихователя.

Визнаний і неперевершений майстер українського фольклорного танцю Н. М. Уварова створила оригінальні, неповторні вокально-хореографічні композиції й танці, які увійшли у «золотий фонд» національного хореографічного мистецтва.

Так, композиція «Василечки» надихнула інших балетмейстерів на свої редакції цього танцю. Наприклад, А. М. Кривохижа і В. Ф. Тулаєв створили власні варіанти цього танцю – і кожний по-своєму оригінальний, яскравий і колоритний.

Кімом Юхимовичем Василенком у збірнику «Танці Полтавщини» було описано хореографічні постановки Ніни Миколаївни Уварової [1, с. 14; 2].

Література:

1. Білошкурський В. С., Шалапа С. В., Перепелкін В. В. Танцювальне мереживо Полтавського краю : збірник хореографічних матеріалів. / Білошкурський В. С., Шалапа С. В., Перепелкін В. В. – К. : НАКККіМ, 2014. – 268 с.
2. Танці Полтавщини. Народні танці України : репертуарний збірник. – К. : Мистецтво, 1969. – 75 с. – (Б-ка «В помощь худож. самодеятельности». – № 24).
3. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник. / Шалапа С. В., Корисько Н. М. – Ч. 1. – К. : НАКККіМ, 2015. – 252 с.
4. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник. / Шалапа С. В., Корисько Н. М. – Ч. 2. – К. : НАКККіМ, 2015. – 220 с.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА ТАНЦЮ УЗБЕКИСТАНУ

Верлан Л. Б. – завідувач відділом хореографії, викладач-методист вищої категорії, художній керівник Зразкового ансамблю народного танцю «Росток» Київської дитячої школи мистецтв №3.

Танець – один з унікальних видів народної творчості, оскільки за його допомогою можна передати характер, традиції та звичаї народу, суть естетичних і соціальних ідеалів. Танець вийшов з обряду та слугував для вираження внутрішнього стану виконавця, його чуттєвих та емоційних переживань.

Регіон сучасного Узбекистану, на території якого багаточисельний пласт культури народів, що населяли ці землі з VIII ст. до н.е., у хореографічному плані різноманітний. Народні танці Середньої Азії різні за формою, побудовою, пластикою тіла. У них відображаються побут народу, його трудові процеси та явища природи.